

תמצית שיעורי הלכה

הנאמרים מדי יום ביומו ע"י
הרה"ג ר' שלום דוד פאלגער שליט"א

חודש תשרי (ח"ג)

בניית הסוכה

מצות עשיית סוכה

א. מצוה על כל אדם לעסוק בבנין הסוכה, כי מלבד מצות ישיבה בסוכה יש מצוה מיוחדת לעסוק גם בידים בעשייתה, ואם אמנם אינה תנאי בקיום מצות ישיבה, והיא רק כהכנה והכשר מצוה, מכל מקום שונה הכנה זו משאר הכנה למצוה, כיון שנרמזה בתורה, שנאמר "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים", ולכן נחשב עשייתה כענף ממצות סוכה".

ב. כיון שיש מצוה מיוחדת בעשיית הסוכה, שייך בזה מה שאמרו חכמו"ל² מצוה בו יותר מבשלוחו, וגם אפילו תלמידי חכמים וממונים על הציבור שבדרך כלל צריכים לזוהר מלעשות מלאכה בפני אחרים כדי שלא להתבזות בפניהם, שאני עשיית הסוכה שהיא מלאכת מצוה ודבר שבקדושה, לכן אין בה בזיון אלא אדרבה שבח הוא להם ולכבוד גדול יחשבו.

א. ז"ל השאלמות (פ' אחת הברכה) "מחייבין דתת ישראל למעבד מטללתא, ומיתב זה שבעה יומי, דכתיב חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים, וכתיב בסוכות תשב שבעת ימים", משמע שיש צ' ענינים נפרדים, א' לעשות סוכה, וצ' ליטב בסוכה, וכן מצוה נפרדים (פרק י"ט אות ב') "צמנות סוכה יש שמי לוואות, אחת תלויה צידים היינו עשייתה, והשנית הישיבה בה ותלויה ברגלים, והיא עיקר מצוה וגמר שלה, דכתיב בסוכות תשב שבעת ימים, לכך אין מצרכין שבעת עשייתה לעשות סוכה אלא שבעת הישיבה כדי ליטב בסוכה", ולעיל שם (פרק י"ז אות י') מצוה "הישיבה היא ממנין תרי"ג, והעשיה היא ענף מצוה". ועי' רש"י מס' מכות (ת. ד"ה השחא נמי) משמע שאפילו אם מצוה אדם סוכה עשויה כזו, מ"מ יש עליו מצוה לעשות סוכה, כי עלם עשיית הסוכה מצוה היא. וראה בהעמק שאלה (על השאלמות שם) דבדאי אין הכוונה שא"א לנאת ישיבה בסוכה בלי עשיית סוכה, דהא אמרינן (סוכה ח. ש"ע ס' חל"ה) דסוכת רקב"ש (רבעים קיי"ש בורגין שומרי פירות) וגב"ך (גויס נשים בהמה כותים) כשרה אע"פ שלא נעשתה כלל לשם מצוה סוכה וגם לא ע"י צר חיוצא, דאינו מעבד אלא שיהא נעשה לשם סוכה וצ' ובדאי אין העשיה אלא הכנה והכשר מצוה, מ"מ שאני הכנה זו משאר הכשר מצוה כיון שמפורש בתורה, והוא דומה להכנה לשבת שמפורש בתורה [דכתיב "והכינו את אשר יצאו"] וכן שמירת המצוה מחייב [דכתיב "ושמרתם את המצוה"], משא"כ אגודת לולב ומיקון שופר וכדומה לא מוכר בתורה שום הכנה אלא גוף המצוה בלבד. ועי' גם בשו"ת אבני נזר (ס' מג"ע אות י' ואל"ך) שמוכיח שיש מצוה מיוחדת בעשיית הסוכה ונחלק זה על מ"ש אל"ו החלקת יואב, ע"ש], מיהו עי' שו"ת מנחת אלעזר (ח"ד ס' י"ה) מה שהשיג עליו, ותלי ליה בפלוגתא דצבלי וירושלמי, דבירושלמי (ברכות פ"ט ה"ג) מצוה שהעושה סוכה מצרכין 'לעשות סוכה' הרי שהעשיית עממה מצוה, אבל בתלמוד צבלי (סוכה מו. מנחות מב.) מצוה שאינו מצרכין על עשייתה [אבל מצרכין שהייתו ע"ש], ונקטינן בתלמוד דידן (שו"ע ס' תרמ"א ס"א), והטעם מצוה צטורי זהב (שם סק"א) כיון שאין עשייתה גמר המצוה שהרי צריך ליטב בה וגם היה כשרה ע"י עכו"ם שהרי סוכת גב"ך כשרה [נע"ש] מנחת"א, מיהו באמת גם בתלמודא דידן י"ל לעולם יש מצוה בעשייתה כמצוה בשאלמות ורש"י הג"ל, אלא דק"ל שאינו מצרכין עליו כיון שאינו גמר עשייתה, וגם אין העשייה מעבד דגם סוכת גב"ך ורקב"ש כשר, אבל לעולם יש שם מצוה בעשייתה].

ב. מס' קדושין (מא.).

ג. עי' העמק שאלה (שם) שמצוה צ"ן שאר הכנה למצוה שאינה כתובה בתורה, להכנה הכתובה בתורה, דבשאר הכנה לא אמרינן 'מצוה זו יותר מבשלוחו' כיון שאין בה מצוה, משא"כ בהכנה לשבת דכתובה בתורה, מצינו בה ענין מצוה זו יותר מבשלוחו, כמו שאמרו ז"ל (שבת קיט.) "רב ספרא מתריך רישא רבא מלת שיבטא" וכו',

חודש תשרי - בניית הסוכה

זמן עשייתה

ג. המדקדקים מתחילים בעשיית הסוכה מיד במוצאי יום כיפור כדי לצאת ממצוה למצוה, ועושים אז ע"פ מקצתה, ולמחרת יום הכפורים מצוה לגמור לבנות ולתקן הסוכה כולה אם אפשר, אפילו כשהוא ערב שבת, כי מצוה הבאה לידו אל יחמיצנה, ובפרט מאחר שגשלו ימי תשובה ונכנס בימי השנה שרגילין לחטוא בהן ח"ו, יש להקדים עצמו להתחיל מיד במצוה כדי לקיים "ילכו מחיל אל חיל". וטעם נוסף להתחיל בבניית הסוכה לאחר יוהכ"פ ולא קודם לכן, דשמא יצא

וה"ה בעשיית סוכה שגרמזה בתורה כנ"ל (וע"ע עד"ו בדעת קדושים יו"ד סי' רפ"ט סק"א). ועוד מחלק בהעמק שאלה עד"ו זה דאמרין מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה [שמכר בדברי הפוסקים לענין עשיית הסוכה וכמוצא לקמן], דגם זה אינו שייך בסתם הכנה למצוה, אלא דוקא בהכנה שזכרה בתורה.

ד. ע"י שו"ת חות יאיר (סי' ר"ה) דאע"פ שאסור לתלמיד חכם לזנות עצמו כפרהסיא, מ"מ "דבר שבקדושה שאני וכו', וצוה נתיישב קצת על שתלמידי חכמים וגדולי הדור מטפלין בעצמן בעשיית סוכה, אף ברשות הרבים ובהזר המפולש, וכך ראוי להם וכו', מפני שסוכה קצת קדושה יש בה כמו שאמרו רז"ל (סוכה ט). שחל שם שמים על הסוכה כל שצעה כשם שחל על החגיגה, ממה שנאמר לד"י [מיהו קצת משמע דלא ס"ל להחויי בהא דמבואר לעיל שיש מצוה בעשייתה, ולכן הוצרך לדחוק וליישב מטעם דסוכה יש בה קדושה]. ומציין החו"י למ"ש במהרי"ל (ריש ה' סוכה) "איך קלע מהר"י סג"ל לעיר של מהר"י סג"ל, ומנאו שהיה עוסק בסוכתו והיה מתקנה מכל וכל, ולא רצה להאזין אל מהר"י סג"ל ואל שאר עם שבאו לדון לפניו, ואמר הואיל ואתא מצוה לידך לא תחמץ". ובשערי תשובה (סי' תרכ"ה סק"א) זיין למ"ש בס' באר יעקב (ח"מ סי' ח' ס"ד) דאע"ג דקיי"ל (שו"ע ח"מ ס' ע) דכיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור אסור לו לעשות מלאכה בפני שלשה כדי שלא יתצוה בפניהם, מ"מ במלאכת מצוה מותר לעשות, ואדרבה שצח הוא להם ולכבוד גדול יחשב לו הדבר וכו' ע"ש. וז"ל ס' קמח סלת (להגר"י עלי, ה' סוכה, קמ"ע ע"א) "הירא את דבר ד' יתעסק הוא בעצמו בעשיית הסוכה, דמצוה זו יותר מבשלוחו לעשות מדור לשכינה כמו שהפליגו בס' הוהר שהשכינה ח' אושפיוזן עילאין קדישין שראן בגווה וכו', ולפחות יעמוד על גבי עושי המלאכה שיעשה תקנה".

ה. רמ"א (סי' תרכ"ד) עפ"י מהרי"ל (ריש ה' סוכה).

ו. פמ"ג (סי' תרכ"ה א"א סק"א).

ז. רמ"א (סי' תרכ"ה) עפ"י המבואר במג"א (שם סק"א) אליה רצה (סי' תרכ"ד סק"ו) ופמ"ג (סי' תרכ"ה א"א סק"א). וז"ל השלח"ק (מס' יומא עמוד התשובה ל"ו) "וטוב מיד לאחר הבדלה קודם שיאכל יתייעץ בענין סוכה עם בני ביתו איך יעשה אותה ובאיזה מקום וכיוצא בזה, ומכל מקום לא יעבד כל כך האכילה שהיא גם כן מצוה שהוא יוס טוב, ולמחרת ציוס י"א תכף אחר יליאתו מצית הכנסת יתחיל בעסק הסוכה והשתדלות ארבעה מינים".

ח. דרכי משה (סי' תרכ"ה) ועטרת זקנים (שם) הוצא בפמ"ג (שם), עפ"י מהרי"ל (שם) "העיד שפעם אחת חל יום כפור ציוס ה', ולמחרתו צערב שבת איך קלע מהר"י סג"ל לעיר של מהר"י סג"ל, ומנאו שהיה עוסק בסוכתו והיה מתקנה מכל וכל, ולא רצה להאזין אל מהר"י סג"ל ואל שאר עם שבאו לדון לפניו, ואמר הואיל ואתא מצוה לידך לא תחמץ". והנה כתב בפמ"ג (שם) דבער"ש אחר חלות י"ל דאסור כמבואר בסימן רנ"א (ס"א) דמלאכה דרך קבע אסור, וז"ע, וע"י עכו"ם שרי עכ"ד, וכבר העירו הפוסקים עליו בתרתי, א. דבשו"ע (שם) נזכר ב' דיעות א"ס עשיית מלאכה בער"ש [דרך קבע] מותר רק עד מנחה גדולה, או עד מנחה קטנה, ולדינא כתב שם הטורי זהב (סק"א) שהמיקל עד מנחה קטנה לא הפסיד, ובמג"א (שם סק"ד) נקט לדינא כמ"ד עד מנחה קטנה, וכן נקטו שם האליה רצה (סק"ד) ושו"ע הרב (ס"ב) ועוד פוסקים, אלא דבפמ"ג שם (א"א סק"ד) הביא דעת הלבוש והב"ח להחמיר אחר מנחה גדולה, וכן נראה דעת העטרת זקנים שם, ועכ"פ אינו תלוי בחזות אלא במנחה גדולה, ולדעת הפוסקים הנ"ל באמת מותר עד מנחה קטנה, וע"י צבורי יעקב (סי' תרכ"ה סק"ה) דס"ל להקל בבניית הסוכה עד מנחה קטנה, שיש לסמוך על הפוסקים המקילים הנ"ל. ב. ועוד יש להעיר, דאפילו אחר מנחה קטנה [או גדולה] שאסור לעשות מלאכה דרך קבע, מבואר שם בשו"ע (ס"ב) דלתקן בגדיו וכליו לצורך שבת מותר כל היום, "והוא הדין למי שכותב ספרים לעצמו דרך לימודו", ומקורו בטור שם בשם אביו הרא"ש, ומבאר הב"י "שאע"פ שאינו לצורך שבת שרי מפני שהוא דבר מצוה", ולפי"ז ה"ה בניית הסוכה לישתרי אפילו אחר מנחה גדולה, ולא דמי לשאר מלאכה דאסור, דשאני סוכה שהוא לצורך מצוה [ואולי תלוי באם בניית הסוכה נחשב הוא עצמו מצוה כמבואר לעיל, או שאינו אלא הכשר מצוה ולכן תמור יותר מכתבת ספרים, ואכמ"ל].

ט. רמ"א (סי' תרכ"ה) עפ"י מהרי"ל (שם), ומקורו במכילתא (פ' צה) ע"פ (שם יב, יז) ושמרתם את המצות, אל תקרי את המצות אלא המצוות, כשם שאין מחמיצין את המצות כך אל יחמיצו את המצוות, אלא אם באת מצוה לידך עשה אותה מיד.

י. מהרי"ל (שם).

חודש תשרי - בניית הסוכה

דיננו ביום הכפורים להתחייב גלות, לכן עושים אח"כ סוכות כדי לגלות להם מבתיהם [משא"כ אם היו עושים כבר הסוכה קודם יוהכ"פ לא היה נחשב זה לגלות]^א.

ד. אמנם לעומת זה יש אומרים שעדיף להקדים ולבנות הסוכה קודם יום הכפורים, כדי שתצטרף מצות עשיית הסוכה עם שאר המצות להכריע הכף מאזנים לזכות^ב, ולכן נהגו כמה מדקדקים להקדים ולעשות הדפנות ולהכין עצי הסכך עוד קודם יום הכפורים, ובמוצאי יוהכ"פ הניחו הסכך על הסוכה^ג. ומנהג רבוה"ק להקדים גם הנחת הסכך על הסוכה קודם יום הכפורים, ודקדקו שתהא מסוככת כבר ביום שלש עשרה מדות, ובמוצאי יוהכ"פ דקדקו ליכנס אל הסוכה לעסוק שם באיזה ענין לצורך הסוכה, כדי לצאת מיד ממצוה למצוה כנ"ל.

מקום בנין הסוכה

ה. יעשה הסוכה במקום יפה הראוי לדירה, ולא במקום מוסרח שאינו ראוי לדירה [דלא השיב 'תשבו כעין תדורו', וגם אסור להזכיר השם ולומר דברי תורה כל שמגיע אליו ריח רע]^ד.

ו. מעיקר הדין אפשר לעשות הסוכה על גבי קרקע עולם, אבל ראוי שיהא מרוצף גם למטה באבנים או קרשים וכדומה, זכר לענני הכבוד שהיה ענן גם מלמטה^ה [מיהו נראה דכל שהקרקע מרוצף סגי, ואין צריך לעשות קרקע מיוחד לכבוד הסוכה], וגם כדי

יא. אליה רבה (סי' תרכ"ה סק"א) צביאור מדרש פסיקתא, ע"ש ובהערה הצאה. ובסידור יע"צ^ו (מוצאי יוהכ"פ) הוסיף טעם אחר להתחיל בסוכה במוצאי יוהכ"פ, דישראל במדבר התחילו לעסוק במשכן במוצאי יום כיפור הראשון שלאחר יציאת מצרים.

יב. עי' אליה רבה (סי' תרכ"ה סק"א) שמבאר עד"ו קושיית המדרש "למה לנו עושין סוכות אחר יוהכ"פ", מיהו לפי"ו מתוך המדרש דמכל מקום עדיף לאחר עשיית הסוכה עד אחר יוהכ"פ מטעם שמה נגזור עלינו גלות זיוהכ"פ וכו' וכנ"ל, אבל בשערי תשובה (סי' תרכ"ה סק"א) כתב שהוא סמך בעלמא, דודאי מה שהסוכה היא דוגמת גלות אינו רק מחמת הישיבה ולא העשיה, "ואם כן אדרבה היה טוב להקדים [עשיית הסוכה קודם יוהכ"פ] מטעם שכתב [האליה רבה] שמצוה זו שעשה הסוכה תלעך להכריע לכף זכות, וכמו שכתב הלבוש (סי' תר"צ ס"ג) לענין קידוש הלבנה".

יג. כן כתב החיד"א בצרכי יוסף (סי' תרכ"ה ס"ג) אחר שהעתיק מ"ש באליה רבה (בכוונת המדרש) שיש לבנות הסוכה דוקא אחר יוהכ"פ, "אמנם עיני ראו דהמדקדקים עושים הדפנות ועלי הסכך קודם יוהכ"פ וצמוצאי יוהכ"פ מניחין הסכך, אם לא כולו מקלמא".

יד. פמ"ג (סי' תרמ"ג מ"ו סק"ד), וע"ע לעיל (סי' תר"ל מ"ו סק"א) מחלק לענין תשבו כעין תדורו, שאם הוא ריח רע שאין דעת אדם סובלמו י"ל דפסול מן התורה משום תשבו כעין תדורו, ואם מגיע אליו ריח רע שדעת האדם סובלמו, יוצא ידי חובתו מה"ת, אמנם אסור לזכך שס, ואם יש לו מקום אחר דלוי לא יעשה במקום זה. והחות יאיר צס' מקור חיים (קיצור הלכות סי' תרכ"ו ס"ג) הוסיף חומר צענין זה, שאם עושה סוכה במקום טנופת, אז מלבד מה שצריך לפנות הטנופת כדי שיהא ראוי לדירה כנ"ל, צריך גם לדקדק לפנות המקום תחלה מכל טנופת ורק אח"כ להעמיד הסוכה ולסככה, דאל"כ [אלא שמתחלה מניח הסכך ורק אח"כ מנקוה מטנופת] יש צו חשש משום מעשה ולא מן העשוי, דומיא מה שהחמירו הפוסקים בעושה סוכתו תחת גג העשוי לגשמים שצריך לפתוח הגג בשעה שמסך הסוכה (עי' מג"א סי' תרכ"ו סק"ו צסס מהרי"ל וצ"ח). וצס' יסוד יוסף (פ' ע"ו) הוסיף עוד צענין זה, שאפילו אם מנקה המקום מכל טנופת, אינו נכון לעשות הסוכה במקום שהוא מטונף כל השנה, ונ"ל, "אזהרה לצבור לקיים עשיית הסוכה מקום המוצת נאה ונקי, ולא כאלו העושין סוכה במקום שיש שם לכלוך בכל ימות השנה, ואף כי מסירים הכלוך בהגיע הזמן עשיית סוכה, אין זה מוצת לכבוד המקום צ"ה, להיות ללא דמהימנותא במקום מלוכלך כל השנה, והחכם ומבין יתבונן מעצמו, כי בכל מאי דעביד ליקרא דקודשא צריך הוא ושכינתיה במצוה חציבה הזו מקובל ומרובה לפני השי"ת צ"ה".

חודש תשרי - בניית הסוכה

שיהא מותר לכבד הסוכה בשבת ויו"ט, שאם עושים הסוכה על קרקע עולם אסור לכבד שם משום חשש אשוויי גומות, משא"כ על קרקע מרוצף [כגון ברחוב או בחצר שהוא מרוצף וכן במרפסת] מותר לכבד¹⁰. ובגינה וכדומה שגדל בה עשבים וזרעים יש להחמיר שלא לעשות שם הסוכה בכל ענין [גם כשאין מכבדים הקרקע], כיון שאוכלים שם סעודה ושותים משקאות וגם נוטלים לידים, ובקושי יכול לזוהר שלא יפלו מים על הזרעים בשעת שתייה או בשעת נטילת ידים¹¹, ואם אין לאדם מקום אחר לעשות שם סוכתו אלא בגינה, יש להחמיר לכסות הקרקע בקרשים, או עכ"פ לפרוס פלעסטי"ק במקום שאוכלים.

דפנות הסוכה

ז. אין לעשות הסכך קודם שיעשה הדפנות¹² [דכיון דלא מתכשרא הסוכה אח"כ אלא ע"י עשיית הדפנות, הוה הסכך כאילו עשוי מאליו כשנגמרו הדפנות, וכתוב "חג הסוכות תעשה" ולא מן העשוי¹³], ולדעת כמה פוסקים אם עשה כן פסול אפילו בדיעבד¹⁴. מיהו אם

טו. ע"י פמ"ג (סי' תרכ"ה א"א ריש הסי') עמ"ש בשו"ע שם הטעם למנות ישיבה בסוכה וכו' לעניי הכבוד שהקיף בהם הקצ"ה לישראל צמדבר לכל יכס שרצ ושמש, הביא מה שהקשה המזרחי פ' בהעלותך (י, ד) דא"כ מדוע לא נותה התורה לעשות בסוכה אחת למעלה ואחת למטה וארבע מארבע רוחותיה, מאחר שהסוכה אינה אלא דוגמת העננים שהיו מסבבים את ישראל מלמעלה ומלמטה ומארבעה רוחותיהם, וכתב הפמ"ג ד"ל כי הסכך עיקר למעלה, שהענן מלמעלה היה צל להגן מחמה וגשם, ויש צוה להורות שאין מזל לישראל ואלא לעבוד לכוכבי לכת ולי"צ מזלות וכדו' כאומות העולם, אלא צלתי לדי' לצדו, משא"כ למטה שהענן היה רק להגן מפני נחשים וכדומה [ואין צו רמו לדורות כמו צסק מלמעלה], לכך אין צריך מלמטה [וע"ע בפמ"ג שם לענין ד' דפנות]. ומ"מ צסקר הלכות סקידר הפמ"ג צסי' תרמ"ג (מ"ו סק"ד) דיני "הכשר סוכה צלי פקפוק כלל להיות כשירה על פי מנהג ותיקין וחסידים", כתב בתוה"ד "ראוי שיהא גם למטה דפיס מרוצף וכו' זכר לעננים", וגם הוסיף טעם משום כיבוד הקרקע כמוצא בהמשך כאן בפנים.

טז. כמ"ש בשו"ע (סי' של"ז ס"ב) שסתם המחצר צדעה ראשונה שאסור לכבד הצית אח"כ הקרקע מרוצף, ומצאנו במג"א (סק"ב) משום שמוזו עפר ומשוה גומות, ומצאנו צרמ"א שכן נקטינן לדינא ולא כדעת המקילין. והנה צרמ"א שם באמת כתב להחמיר אפילו בקרקע מרוצף, ויש צוה צ' טעמים, א' משום גזירה אטו קרקע שאינו מרוצף (צ"י שם וט"ו שם סק"ב), צ' משום דגם במרוצף איכא משום אשוויי גומות ומוזו עפר צין הרוצדין (צ"י שם הוצא במחנה"ש), ומצאנו בפמ"ג (מ"ו שם) דנפ"מ בכל העיר מרוצף דלזו מנד טעם הראשון מותר דלא גזרינן צכה"ג אטו קרקע שאינו מרוצף, אבל מנד טעם הצ' עדיין יש לחוש לאשוויי גומות צין הרוצדין, ולפ"ז כתב צביה"ל (שם ד"ה ויש מחמירין) שאם כל צתי העיר או עכ"פ רובם מרוצפים בקרשים שמהודקין היטב זה לזה ולא שייך אשוויי גומות צין הרוצדין, יש להקל משני הטעמים, וכן נהגינן למעשה צומנינו דכל צתי העיר מרוצפים באופן דלא שייך חשש אשוויי גומות צין הרוצדין. אמנם עדיין יש לדון בסוכות שעושים צרחובות או צחצרות, דאם אמנם צומנינו הוה גם רוב צרחובות העיר מרוצפין, מ"מ צמנה מקומות [צמקומות המיוחדים להילוך צנ"א וכן צחצרות שעושים שם הסוכות] יש קצת עפר צין הרוצדין, וא"כ לכאורה יהי' תלוי צשני טעמים הנ"ל, מיהו באמת נראה דצהפקס מועט זה שיש צין רוצד לרוצד לא שייך כלל אשוויי גומות, ועד"ז כתב צערוך השלחן (שם ס"ה) לענין צמים שמתר לכבדס ומצאנו "שצכל המקומות מרוצפין הרצפות ואין חילוק צין רצופי עך לרצופי אצניס ולא חיישינן להפסקות צצין אצן לצצן דלענין כיבוד ליכא חשש זה דמעט הוה ההפסק שצין רוצד לרוצד" [מיהו מוסיף הערה"ש דאע"פ שהמוס' (שבת צה. ד"ה שרי) כתבו סברא זו, "זהו לענין הדחה כתבו שם משום דצבע המים לכנוס בכל מקום צה, משא"כ צכיבוד", ומשמע דס"ל צכל ענין לא שייך חשש אשוויי גומות צין הרוצדין צמה שנוגע לאיסור כיבוד, אמנם באמת צצ"י מפורש סברא זו לענין כיבוד צשם הגה"מ (פכ"א אות צ') צשם ספר התרומה, וכן מצאנו בפמ"ג ומחנה"ש הנ"ל, אלא דמ"מ אולי צומנינו קיל יותר צצמציאות לא נראה ששייך אשוויי גומות צהפקס הקטן צצין הרוצדין, מה גם דצטורי זהב הנ"ל וכן צשו"ע הרב (שם) לא הזכירו כלל חשש צצין הרוצדין, אלא הגזירה אטו קרקע שאינו מרוצף, ועד"ז צידד להקל צס' מכוון לצצתך (שם הלכתא צצירתא ה"צ), ולכן נראה דצעושה סוכה צרחוב או צחצר על קרקע מרוצף, יש להקל לכבד שם מטעם דחשיב רוב העיר מרוצף, אבל העושה סוכתו על קרקע עולם אסור לכבד שם משום איסור אשוויי גומות.

יז. עפ"י רמ"א (סי' של"ז ס"ד) צשם ספר התרומה (סי' רל"ה) "טוב להחמיר שלא לאכול צגנות אם ישחמש שם עם מים, דצקושי יש לזוהר שלא יפלו שם מים".

יח. רמ"א (סי' תל"ה ס"א), כגון צסוכה שאין הסכך נסמכים על הדפנות אלא על קנים מיוחדים צצבי למקום הסוכה.

יט. לצו"ש (שם), וע"ע טורי זהב (שם סק"ד) ופמ"ג (מ"ו שם).

חודש תשרי - בניית הסוכה

עשה מתחלה מחיצה סמוך לסכך ברוחב טפח^{כ"ב} באורך כל הסוכה^{כ"ג}, ואחר כך נתן עליו הסכך, ואחר כך גמר המחיצות, הסוכה כשרה [דכל שיש מחיצה טפח מיקרי אהל ויש שם סכך על הסכך, וכשגומר המחיצות אינו אלא כמוסיף על האהל שהיה מעיקרא^{כ"ד}].

ח. כל הדברים כשרים לדפנות הסוכה, אע"פ שפסול לסכך בו, כגון דבר שאין גידולו מן הארץ או דבר המקבל טומאה^{כ"ה} [והוא לרמז על מה שנאמר^{כ"ו} "השוכן אתם בתוך טומאותם" ודרשו חז"ל^{כ"ז} "חביבים הם ישראל שאף על פי שהם טמאים שכינה ביניהם"^{כ"ח}, ובלבד שהסכך לא יהיו מונחים על הדפנות, אלא יהיה דבר אחר מפסיק ביניהם, דאם לא כן אסור משום 'מעמיד' בדבר הפסול כמו שיתבאר לקמן], ומכל מקום לא יעשה הסוכה בדפנות רעועות, ויבו בעיניו לשלוח יד במעשה המצוה אשר צוה ד' אלקיננו^{כ"ט}.

כ. לבוש (ריש סי' תרכ"ו) טורי זהב (סי' תרל"ה סק"ד) אליה רבה (שם סק"ד) פמ"ג (שם), מיהו דעת הב"ח (סו"ס תרל"ה) דכשר דדיעבד, ובמג"א (שם סק"ד) הביא ז' הדיעות, ובשיירי כנה"ג (שם הגה"ע סק"א) נראה דס"ל לדינא כהב"ח, וכן נקט החיד"א בצרכי יוסף (שם סק"ב), ועי' מנחת פתים (סי' תרל"ה) שהביא רא"י לפסול דדיעבד ודלא כב"ח.

כא. רמ"א (שם).

כב. טורי זהב (שם סק"ה), ועי' פמ"ג (מ"ו שם) שמדדד לומר דלא סגי לעשות רוחב טפח במחיצה אחת באורך של ז' טפחים בלבד, אלא אם היא סוכה גדולה צעין מחיצה טפח לאורך כל הסוכה, ולא הוה צוה כדין פסל היוצא מן הסוכה. מיהו נראה מלשון הפמ"ג דלא צעין שיעשה רוחב טפח בכל הג' דפנות, אלא כל שעשה במחיצה אחת די בכך נרק דלא סגי באורך ז' טפחים בלבד, אלא צעין באורך כל הסוכה כנ"ל, ומ"מ הכל במחיצה אחת, אבל בצרכי יעקב (שם סק"ו) ס"ל דע"י מחיצה אחת אכתי אינה אוהל ואין על הסכך שם סכך, אלא צעין שיעשה דפנות רוחב טפח בשלש רוחות סמוך לסכך, עכ"פ כדי הכשר סוכה, כמו גבי גדיש, וכן נראה מלשון הגהות מיימונית (פ"ה מהל' סוכה אות מ') שממנו יאל דין זה, שכתב גבי גדיש "ומהאי טעמא אין לעשות הסכך קודם שיעשה הדפנות תחלה, ואם עשה 'הדפנות' טפח סמוך לסכך תחלה יכול לסכך", הרי שכתב 'הדפנות' טפח, ולא 'הדופן' וכן נראה צביאור הגר"א (סק"ד) ממה שז"ן מקור דין זה מהגמ' (סוכה יח): דאמר רבא לאביי (גבי סיך ע"ג אכסדרה שאין לה פלימין) "לדידך דאמרת פי תקרה יורד וסותם אפילו הפחית דופן אמלעני", דנקט 'הפחית' ולא קאמר שלא היה מעולם, ע"כ משום דלא הוה סכך קודם לדפנות, עכ"ד הגר"א, ומוכח מזה דצעין דפנות קודם לסכך בכל הדפנות, ולא סגי במחיצה אחת. מיהו מסיק הצ"ח דאפילו אם לא עשה רק מחיצה אחת [רוחב טפח] באורך ז' טפחים, ומחיצה אחת באורך ד' טפחים, ומחיצה המצטרף על פני כל הרוחב, די בכך להניח אח"כ הסכך קודם עשיית שאר הדפנות, עע"ש.

כג. לבושי שרד (שם סק"ג).

כד. שו"ע (סי' תר"ל ס"א) וטורי זהב (שם סק"א), ואף שכתב הב"ח דבעל נפש יחוש לשיטת הגהות אשר"י (מס' סוכה פ"א סי' כ"ד) צ"ש האור זרוע (מ"ב סי' רפ"ט סוף אות ב') עפ"י הירושלמי (סוכה פ"א ה"ו) לעשות גם הדפנות מדבר שאין מקבל טומאה וגידולו מן הארץ, כתב ב"ה רבה (שם סק"א) דכל האחרונים לא חשו לה, וכ"כ בפמ"ג (מ"ו) משמו "שאיין העולם חש לזה", וכ"כ החיד"א בצרכי יוסף (שם ס"א) דדרך מליצה "לא ראינו ולא שמענו הנשכח כדן עב"ד חסיד מן הארץ הדופנות כסכך ולית מאן דחש לה" (ועע"ש במחזיק ברכה סק"א). מיהו עי' מ"ש צביאור הלכה (שם ד"ה כל הדברים) צ"ש צביאור הגר"א.

כה. פ' אחרי (ויקרא טו, טז).

כו. ספרי (פ' אחרי ופ' שא) הוצא ברש"י צ"פ אחרי (שם).

כז. עפ"י ס' תורת המנחה (דרוש לטובות), וע"ע רבינו בחיי (פ' אחרי שם) ובס' כד הקמת (ערך סוכה).

כח. קמח סלת (הל' סוכה), וממשיך לומר שהעושה הסוכה בדפנות רעועות "אין זה כי אם שמצות ד' צויות צעניי, שאם היה חציצה המצוה עליו, עול יסבול ולא יבול, הלא ידעת מי שנושא ענק מרגליות ושלשלאות זהב, לא יקפיד על כובדס מחיצת חשיבותם, ומניחן עליו לישן בהם, משא"כ ממיניס הפחיתים מקפיד אף על מיעוטם".

חודש תשרי - בניית הסוכה

ז. מעיקר הדין סוכה כשרה כל שיש בה שתי דפנות כהלכתן [זו אצל זו כמין ג"ם] ושלישית אפילו טפח, ויש בזה כמה פרטי דינים כיצד לעשותן^כ, אבל למעשה נהגו לעשות שלש מחיצות שלימות^ל שלא ע"י עצות של לבוד וצורת הפתח^מ. ומצוה מן המובחר לעשות סוכה של ארבע מחיצות שלימות [שהוא נאה יותר וכתוב "זה א-לי ואנוהו" ודרשו חכמים התנאה לפניו במצות, וגם מקיים בסוכה זו יותר הענין של 'תשבו כעין תדורו']^נ, אמנם אין חסרון במה שיש הרבה חלונות של זכוכית, שגם זכוכית נחשב שפיר דופן ואינו מגרע ממספר דפנות הסוכה [ומצד הדין אף מותר לעשות כל דפנות הסוכה מזכוכית]^ס, וגם אם עי"ז נעשה הסוכה חממה מרובה מצלתה מחמת אור החמה שזורה דרך הזכוכית, הסוכה כשרה^פ, [ואדרבה אולי אף יש צד מעלה והידור במה שיש חלונות בסוכה, לפי שאז נחשב יותר 'תשבו כעין תדורו', שכן דרך כל בית שיש בו חלונות]^צ.

י. דפנות הסוכה צריכים להיות גבוהים לכל הפחות עשרה טפחים [או שבעה טפחים ומשהו ועומדים בתוך ג' טפחים סמוך לארץ, דאמרינן לבוד ונחשב כאילו הוא גבוה עשרה טפחים], שהוא 100 צענטימטער או בערך 40 אינצ'ים^ק, ואפילו אם הם גבוהים הרבה צריכים להתחיל בתוך ג' טפחים סמוך לארץ, שאם גבוהים מן הארץ שלשה טפחים הסוכה פסולה. אבל הדפנות אין צריכות להגיע עד הסכך, אלא כל שהם גבוהים עשרה טפחים [בתוך ג' סמוך לארץ כנ"ל], אפילו אם הסכך גבוה מהם הרבה, הסוכה כשרה, ובלבד שיהא הסכך מכוון כנגד הדפנות, או אפילו אינו מכוון ממש כל שהוא בתוך שלשה טפחים

כט. ע"י שו"ע (סי' תר"ל ס"א-ה) ונו"כ שם.

ל. רמ"א (שם ס"ה).

לא. משנ"צ (שם סק"ח). ומוסיף המשנ"צ בשם הלכות רבי יצחק גיאיות (מאה שערים עמוד ע"ג) שכתב דלמנוה מן המוצחר צעין שיהיה שלש דפנות הסוכה סחומות מכל רוחומיה, ולא יהא מקום פתוח אלא מקום הפתח בלבד.

לב. שלה"ק (מס' סוכה נר מנוה ג'), וכ"כ בפמ"ג (סי' תרמ"ג מ"ו סק"ד) דמנוה מן המוצחר לעשות סוכה ד' מחיצות שלימות וצורת הפתח לנוי, וכבר כתב במהרי"ל (ה"ל סוכה ס"ו) "נוהגים לעשות ד' מחיצות כתיקונה ואף אם די בשתיים וטפח", וע"י גם מג"א (סי' תר"מ סק"א) "צומן הזה שיש לנו סוכה עם ד' דפנות". וז"ל ספה"ק בני יששכר (חודש תשרי מאמר י' אות י"ב) "סכ"ה, צתיבה עלמנה רמזים אופני המחיצות, יש מי שעושה למנוה מן המוצחר ד' מחיצות כמו אות ס' שיש לה ד' מחיצות, ויש מי שעושה ג' מחיצות כמו אות כ' שיש לה ג' מחיצות, ויש מי שעושה ב' מחיצות והשלישית טפח והוא כמו אות ה', ב' מחיצות כהלכתן והשלישית טפח, כן כתב הרב הגדול חיד"א זלה"ה (בס' דבש לפי, מערכת ס' אות ל"ג) בשם ספר קדמון כתי"י, הנך רואה שמסודר צתיבת סכ"ה כסדר, צראשונה ד' מחיצות ואח"כ וכו', להורות, אשרי מי שמדקדק לעשות ד' מחיצות, ויש לזה גם כן סוד".

לג. ע"י ס' ידיו של משה (להגר"מ פריסקו, אור"ח ה"ל סוכה ס' ד').

לד. ע"י שו"ע (סי' תר"ל ס"א).

לה. ע"י שו"ע (תו"מ סי' ש"ד ס"א) ולבוש (שם ס"א).

לו. ע"י באריכות צס' שבת איתנים (פרק י"ח אות ג').

חודש תשרי - בניית הסוכה

כנגד מקום הדפנות, אבל אם יש הפסק ג' טפחים מסוף הסכך עד כנגד המחיצות, הסוכה פסולה [ראפילו אם המחיצות מגיעות עד כנגד הסכך הסוכה פסולה כל שיש הפסק אויר ג' טפחים ביניהם לסכך]י.

יא. דפנות הסוכה [מן הארץ עד גובה י' טפחים] צריכים להיות חזקים עד שלא תהא רוח מצויה מנידה אותם תמיד, ולכן אין נכון לעשות כל המחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים, אע"פ שקושרם בטוב, דומנין דמינתקי ולא אדעתיה, והוה ליה מחיצה שאין יכולה לעמוד בפני רוח מצויה^{לח}, אלא דבדיעבד אם עשה כן הסוכה כשרה^{לז}. אמנם יש שכתבו להקל אף לכתחילה בסוכות העשויים בזמנינו מיריעות עבות (קענבע"ס בלע"ז), דדוקא ביריעות שהיו קושרים במשיחה וכדומה היה מצוי שינתק ויש לחוש, משא"כ בזמנינו שקושרים היריעות היטב [ע"י יתירות או ע"י וועלקר"א וכדומה] אינו מצוי כלל שינתק^מ. ומכל מקום נכון להחמיר^נ למשוך קנים או חבלים של ערב בכל רוחב המחיצות במשך גובה עשרה טפחים התחתונים^{נב}, באופן שיהיה פחות משלשה טפחים בין חבל לחבל, ויעשה כן עכ"פ בג' מחיצות [שאם עושים כן נמצא שאפילו אם ינתקו הסדינים ממקומם, עדיין יש כאן מחיצה מדין 'לבוד'^{נד}. ואכן הסוכות קענבע"ס שנמכרים היום באים בחבלים מיוחדים לצורך זה]. וכל זה הוא רק

לז. שו"ע (סי' תר"ל ס"ט) וטורי זהב (שם סק"י).

לח. שו"ע (סי' תר"ל ס"י).

למ. כן משמע מלשון המחבר דרק לכתחילה אין לעשות כן משום חשש שמא ינתק, וכ"כ בערוך השלחן (שם ס"ג).

מ. משנת יעקב (קאפיש, סי' תר"ל ס"י) עפ"מ"ש בפמ"ג (שם מ"ו סק"ה) לחלק בין צהמה דמהני קשירה כיון שקושרה בחזקה שפיר, משא"כ יריעות שהדך לקושרן צמשיחה וכדו' ויש לחוש יותר שמא ינתק, משמע דבאופן שקושרן היטב באופן שאין חשש שיונתקו, יש להחיר לכתחילה גם ציריעות.

מא. דבאמת גם צשו"ע מירי באופן "שקושרם בטוב" ומכל מקום מוצא שיש לחוש דומנין דמינתקי ולא אדעתיה, וקשה לחלק מדעת עצמינו בין קשר לקשר. גם מטעם אחר יש מעלה כשעושים חבלים אלו, דאפילו אם אמנם קשורים היריעות היטב ואין לחוש שמא ינתקו לגמרי, מ"מ דרך כלל צערה שרוח נושבת נודדות יריעות הסוכה אנה ואנה, ומצוה צשו"ע (סי' תר"ל ס"י, וע"ש משנ"ב סקמ"ח ושה"ש סקמ"ה) דמחילה כזו אינה חשובה מחילה אפילו צערה שאין הרוח נושבת, דהוי מחילה עראי שאינה יכולה לעמוד ברוח מנזיה [והוסיף במג"א (שם סקט"ז) דאפילו בעומדת צבית שאין שם רוח מנזיה כלל, מכל מקום אין עלה שם מחילה מאחר שאינה יכולה לעמוד ברוח מנזיה שצחוק, וכן נקטו בחליה רבה (שם סקט"ז) ופמ"ג (א"א שם) ושאר פוסקים, ודלא כמ"ש בבאר היטב (שם סק"י) בשם שו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' ג'), וגם לחשש זה יועיל משיכת חבלים של ערב, דגם אלמלא היריעות יש כאן מחילה מתורת לצוד. מיהו מנז' עיקר הדין יש לדון טובא, דגם אלמלא חבלים אלו אין כאן חשש כלל אע"פ שהיריעות מתנוודות אנה ואנה, דדוקא באופן שהוא קשור רק מלמעלה ולא מלמטה וממילא מתנווד אנה ואנה, צוה הוא שאמרו דכיון שמתנווד ע"י רוח מנזיה לא חשיב מחילה כלל, משא"כ צנידו"ד שהוא קשור היטב מלמעלה ולמטה, ורק אמצע היריעה מתנווד ונפח אנה ואנה ע"י הרוח, דמשמע צשו"ע [דחייש רק לדימא מיימקין] ועוד יותר בפמ"ג (א"א סקט"ז) שאין זה מבטל כלל שם מחילה [מיהו ע"י שו"ת אגרו"מ (ח"ה סי' מ' אות ב') דס"ל שגם צה"ג מבטל לענין סוכה], וע"ע משנת יעקב (שם) שמיישב באופן אחר למה חשיב מחילה אע"פ שמתנווד באמצע [ועוד יש לזיין למ"ש בחזון איש (או"ח סי' ע"ז סק"ו) דכל שאינו מתנווד ע"י הרוח משך של ג' טפחים אין כאן חשש, וכן פשיטא ל"י בשו"ת קנין תורה (ח"ד סי' ע'), דלפי"ז יש נד נוסף להקל כל שאינו מתנווד ג' טפחים, מיהו יש חולקים על חילוק זה, ובפרט דמסתימת הפוסקים לא משמע כן, ואכמ"ל].

מב. כמבואר צשו"ע (סי' תר"ל סוף ס"י).

מג. ע"י מג"א (ריש סי' תר"ל) שמוכח לדינא דמהני לצוד לענין סוכה, בין בקנים של שתי וצין בקנים של ערב שאין ג' טפחים בין קנה לקנה. והנה סובר המג"א שם, דדוקא כשעושה ד' דפנות לסוכה מהני לצוד, משא"כ בג' דפנות אין לסמוך על מחילה של שתי או ערב בלבד שנעשה ע"י לצוד [אע"פ דסוכה של ג' מחיצות כשרה, מ"מ מחילה שנעשה ע"י לצוד גרועה ממחילה שלמה, ובעיני דוקא ד' מחיצות, ומבואר בפמ"ג (א"א שם) דודאי מה"מ גם בג' מחיצות מהני, ורק מדרבנן לא מהני], וכן נראה דעת הפמ"ג (א"א שם) ומשנ"ב (שם סק"ו). אבל בלבוש (שם ס"ח) גבי 'אכסדרה' משמע דגם בג' מחיצות אמרינן לצוד [וכן באמת משמע ברש"י בפי' הסוגיא שם מס' סוכה דף יח, מיהו ע"י פמ"ג (א"א שם) שכתב בקצרה דלמ"מ משם

חודש תשרי - בניית הסוכה

כשעושים הסוכה באמצע חצר או מרפסת רחוק ממחיצות החצר, אבל אם עושים דפנות הסוכה סמוך למחיצות החצר או המרפסת [בתוך ג' טפחים], באופן שמחיצות החצר מסבכים עכ"פ שלש דפנות הסוכה [בגובה עשרה טפחים התחתונים], אין צורך למשוך קנים או חבלים ברוחב הדפנות [דגם בלא הסדינים יש כאן מחיצות החצר או המרפסת].

מעמיד הסכך

יב. אין מסככין את הסוכה אלא בדבר שצומח מן הארץ, והוא עכשיו תלוש מן הקרקע, ואינו ראוי מקבל טומאה [שנאמר "חג הסוכות תעשה לך באספך מגרנד ומיקבך, בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר, דהיינו קשין או שבולת וקנין שאוספים אותן מן הגורן והיקב, שהן צומחין מן הארץ ותלושים מן הקרקע ואין מקבלין טומאה, ודוקא מהן וכיוצא בהן מסככים ולא מדברים אחרים], לכן אין מקבלין בכל מיני אוכלין [אע"פ שצומחין מן הארץ כיון שראויין לקבל טומאה], וכן כל מיני כלים אפילו של עץ שיש להן בית קיבול, שהן מקבלין טומאה. ואפילו דבר שאינו מקבל טומאה וגם נחשב גידולי קרקע אבל אינו 'צומח' מן הארץ, אין מסככין בו, כגון עורות בהמה [אע"פ שלא נעבדו שאינן מקבלין טומאה, שנחשב 'גידולי קרקע' על שם שהארץ מגדלתן במרעה ופרנסה] או עפר או מיני מתכות [אע"פ שלא עשה מהן כלים שאינן מקבלין טומאה, דמכל מקום אין צומחים מן הארץ], והוא הדין במיני פלעסטי"ק.

יג. צריך לזוהר שלא להעמיד הסכך [דהיינו להניח הסכך עליו] בכל דבר שאינו ראוי לסיכוך, גזירה שמא יבא לסכך בהן [ורק בדיעבד הסוכה כשרה]⁷¹. ודוקא להעמיד בו הסכך עצמו אסור, אבל להעמיד הסכך בדבר הראוי לסיכוך, שמעמיד זה נסמך על דבר אחר שאינו ראוי לסיכוך, יש להקל אפילו לכתחילה⁷² [ודלא כדעת המחמירים אפילו ב'מעמיד דמעמיד'⁷³]. לפיכך אם

דלדרכה דוקא משום שהוא אכסדרה מהני לצד בג' מחילות הא בלא אכסדרה אכן לא מהני, ודבריו ז"ב וי"ל, וכ"כ בערוך השלמן (שם ס"ב), ומסיק בז"ע על המג"א, וס"ל דדוקא בשמי מחילות וטפח הוא דבעיניו צ' מחילות שלימות ולא ע"י לצד, אבל בג' מחילות לעולם אפשר לעשות כולן ע"י לצד, ע"ע בדבריו לעיל שם ס"ח וכו', ולענין דינא מבואר בזק החיים (שם סקע"א, וע"ש סק"ח) שיש להחמיר כדעת המג"א, ורק בשעת הדחק יש להקל. והנה מבואר במג"א (שם סק"ו) דה"ה באופן שעושים מחילות של סדינים ומשום חשש דילמא מינתקי עושים מחילות של קנים פחות מג' טפחים בין זה לזה, יש לעשות קנים אלו בכל הד' דפנות ולא רק בג' דפנות, ואח"כ לשיטתיה בריש הסימן, אבל בצליה רבה (שם סק"ט) כתב דכיון דבכה"ג שהיריעות קשורים בטוב דמעיקר הדין צאמת יש כאן מחילות בלא קנים כלל, ורק מחשש שיתק עושים חבלים פחות מג', וזה יש לסמוך אף בעושה כן רק בג' דפנות, וכן היקל בדבורי יעקב (סק"ט) וסמך על זה לדינא בשעה"כ (סק"ט), וא"כ בנידו"ד יש על מי לסמוך אף לכתחילה לעשות חבלים אלו של ערב רק בג' מחילות, והרואה להחמיר אף בזה כהמג"א יחמיר לעשות כן בכל הד' מחילות [מלבד אם עושה הסוכה סמוך כותל ביתו, באופן שכותל הבית משמש כאחד מדפנות הסוכה, והוא דופן שלם, שאז פשוט דלכו"ע אפשר לסמוך על לצד בג' דפנות האחרות].

מד. מסקנת המג"א (סי' תרכ"ט סק"ט) צביאור דעת השו"ע (שם ס"ו, וסי' תר"ל ס"ג), דלכתחילה אסור משום גזירה שמא יבא לסכך בהן כמבואר בר"ן (סוכה י). בשם הרמב"ן, וצדיעבד הסוכה כשרה [ומותר לישב בה לכתחילה (שו"ע הרב סי' תרכ"ט ס"ג)], וכן נקטו בצליה רבה (סי' תרכ"ט סק"ט) פמ"ג (א"א שם, ומ"ו סי' תרמ"ג סק"ד) שו"ע הרב (שם סי' א"ג) דרך החיים (דיני סוכה דפוס אלטונא ס"ד) חיי אדם (כלל קמ"ו ס"ל) זיכורי יעקב (סי' תרכ"ט סק"ג, וע"ש שאף צדיעבד אינו מיקל אלא באין לו סוכה אחרת ואינו יכול להסיר המעמד או מותר לישב בהסוכה ולצדק) משנ"ב (שם סק"ב) וכף החיים (שם סק"ג, וסי' תר"ל סק"ח), וכן נקטינן לדינא, ודלא כדעת המקילים לגמרי, ע"י לבוש (סי' תרכ"ט ס"ח) טורי זהב (שם סק"י, וסי' תר"ל סק"ד) וערוך השלמן (שם ס"ט), ולעומת זה דעת הב"ח דמעיקר הדין אסור להעמיד סכך בדבר הפסול לסיכוך [כי הכל הו"ך אחר המעמיד] ולא משום גזירה, ולדידיה אף צדיעבד הסוכה פסולה, אבל שאר הפוסקים לא נקטו כן.

מה. מג"א (שם) פמ"ג (שם) שו"ע הרב (שם ס"ב-ג) צביאור הגר"א (שם סק"א) חיי אדם (שם) משנ"ב (שם סק"ו) כף החיים (שם סק"ו).

מו. ע"י חזון איש (סי' קמ"ג סק"ב) שהאריך בזה ומסיק לדינא, דלדידן שנהגין להחמיר בדין מעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, אין לקבוע גם הכלונסות [דהיינו הקורה

חודש תשרי - בניית הסוכה

דפנות הסוכה עשויים ממתכות או משאר דבר שאינו ראוי לסיכוך, לא יניח עליהם הסכך, אלא יניח קורה של עץ ביניהם [ונמצא שהקורה מעמיד את הסכך, והמתכות וכיו"ב אינו אלא מעמיד דמעמיד]. ואפילו אם דפנות הסוכה עשויים מעץ, מכל מקום כל שהדופן רחב ארבעה טפחים [39.2 צענטימעטער, דהיינו 15.43 אינשטע"ם] נכון להחמיר שלא להעמיד עליו הסכך [דאף שהוא ראוי לסכך מן התורה, מכל מקום מדרבנן פסול לסכך בקורה רחב ד' טפחים]²⁰, אלא יניח על הדופן קורה שאינו רחב ד' טפחים ויעמיד עליו הסכך. אבל באופן שהסכך מונח על דבר הכשר לסיכוך, אין חשש באם קצה הסכך נוגע או אפילו מונח במקצת על מתכות או שאר דבר שאינו ראוי לסיכוך, כיון שאין הסכך נסמך עליו אלא על דבר הכשר המעמידו.

י"ד. כמו שאסור להעמיד הסכך בדבר שאינו ראוי לסיכוך, כך אסור להניח דבר שאינו ראוי לסיכוך על גבי הסכך כדי להחזיקו שלא יפורנו הרוח²¹, וכן לא יקשור הסכך בדבר שאינו ראוי לסיכוך²². לפיכך אין לקשור הסכך בחוטי ברזל או בחוטי פלעסטיק וכדומה, אבל מותר לקשרם בחוטים שגידולם מן הארץ ואינם מקבלים טומאה²³. וכן אסור להניח על גבי הסכך סולם או שאר דבר כיוצא בו כדי להכביד על הסכך, ונכון להחמיר שלא יניח קורה שהוא רחב ארבעה טפחים [כיון שפסול מדרבנן לסכך בו כג"ל], אבל קורה שאינו רחב ד' טפחים מותר להניח על הסכך [אע"פ שנוהגים לדינא שלא לסכך בקורות גם כשאינם רחבים ד' טפחים²⁴], ואף מותר לקשור קורה זו לדופני הסוכה עם חוטים שאינם ראויים לסכך או לקורה המונח תחת הסכך [דכיון שאינו קושר הסכך עצמו עם החוט, אלא קושר ב' הקורות המעמידין ומחזיקין את הסכך, נמצא שהחוט הוא רק מעמיד דמעמיד].

שמעמיד הסכך] במסמרים, מיהו היינו דוקא אם הכלונסות אינם נסמכים על הכותל אלא המסמר משלצו אל הכותל, אבל אם הכלונס נסמך על הכותל [ומיירי כותל שהנעשה מדבר הראוי לסיכוך] ורק מחזקו במסמר שלא ישמט ממקומו בשעת עריכת הסכך עליו, לית לן זבא, כיון שעומד בלא המסמר. וזאת לפי"ר כעין דברים אלו נראה ג"כ בפמ"ג (מ"ו ס"י תרמ"ג סק"ד) וש"ת מגידות (ס"י נ"ד), דעכ"פ היכא שהכלונסות אין להם שום העמדה בפני עצמם הוה המסמרות מעמיד ממש, אבל לכאורה זה סותר מ"ש בפשיטות לעיל (ס"י תרכ"ט א"א סק"ט) וז"ע (וע"ע פ"י מגד יהודה על המגידות שם סק"ד). ולענין דינא הוצא לעיל בשם כמה פוסקים להקל במעמיד דמעמיד בכל ענין, ע"י שו"ת שצט הלוי (מ"ו ס"י ס') "אע"פ שקשה לחלוק על מרן החו"א ז"ע, אבל עוד יותר קשה לחלוק על דברי מג"א וכל הפוסקים המקילים בזה".

מז. בפמ"ג (ס"י תרכ"ט א"א סק"א) נסתפק בזה, דשמא לא גזרו בדבר שאינו פסול אלא מדרבנן משום דהוה גזירה לגזירה, ומסיק "א"כ ראוי לכל ירא שמים שיהא הדפנות עכ"פ נסרים שאין בהם ד' טפחים, או המעמיד העליון הקורה שהסכך נשען עליו פחות מד' טפחים וכשר", וכ"כ בקצרה בס"י תרמ"ג (מ"ו סק"ד) מנ"ד מלוא מן המוצחר. והנה באמת מצינו כבר בח"י הריטב"א (סוכה כא:): דמותר להעמיד בדבר שאינו פסול אלא מדרבנן דלא גזרינן גזירה לגזירה, וכ"כ בציאור הגר"א (ס"י תר"ל סק"א), וגם בדרכי יעקב (ס"י תרכ"ט סק"ד) כתב על הפמ"ג שהוא חומר"א יתירה, ומ"מ לכתחילה משום מלוא מן המוצחר נכון לחוש לדברי הפמ"ג.

מח. כמבואר ברמ"א (ס"י תרכ"ט ס"ו) לפי ציאורו של המג"א ושאר פוסקים הנ"ל.

מט. חיי אדם (כלל קמ"ו ס"ג) משנ"ב (ס"י תרכ"ט סק"ו) כף החיים (שם סק"ו).

נ. ראה שו"ת שצט הלוי (מ"י ס"י ז"ג) שאין זה נחשב כמו קבע, ולא דמי לקובע הסכך במסמרים שנוכר לקמן.

נא. ע"י שו"ע (ס"י תרכ"ט ס"ח) ומג"א (שם סק"ב).

חודש תשרי - בניית הסוכה

זו. אסור לתקוע מסמרים בתוך הסכך עצמם כדי להחזיקם לדפנות הסוכה או לקורות המעמידן, מפני שמעמיד הסכך בדבר הפסול לסיכוך כנ"ל, ואפילו באופן שהסכך נסמך בלאו הכי על דבר אחר ואין בו משום מעמיד, נכון להחמיר שלא לתקוע מסמרים דרך הסכך, מפני שנעשים עי"ז דרך קבע²¹.

זו. יש שצידדו להתיר לקשור הסכך או להניח על גבי הסכך אף דבר שפסול לסכך בו, באופן שהסכך מונח שפיר בלאו הכי על הסוכה ואינו נופל ברוח מצויה, ורק מחזקו לתוספת חיזוק בשביל חשש רוח חזקה שאינה מצויה²². אבל אם אפשר נכון להחמיר לכתחילה גם בכהאי גוונא, להשתמש דוקא בדבר הראוי לסיכוך²³.

* * *

- בברכת גמר חתימה טובה -

נב. עי' מג"א (סי' תרכ"ז סק"ב) בשם האגודה (ריש מס' סוכה), ואף דמקור דברי האגודה הוא בתוס' (סוכה ג. ד"ה כי עמיד) דמבואר שם שאין לקבוע הנקרים במסמרים באופן שלא יוכלו גשמים לירד בסוכה, ומשמע דבלאו הכי מותר, וכ"כ לדינא הגאון בעל בית יצחק זצ"ל והגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל כמבואר בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סי' שס"ו), מ"מ באגודה ומג"א סתמו דדבר ומשמע דס"ל להחמיר בכל ענין שקובע הסכך במסמרים וכמו שמדייק בשו"ת שבט הלוי (ת"י סי' ז"א). מיהו ע"ש דמסיק דבתרומת הדשן (סי' פ"ט) מבואר ג"כ כדעת הבית יצחק והגרש"ק הנ"ל, דבאופן שגם אחרי קביעת הנקרים במסמרים יכולים הגשמים לרדת לתוך הסוכה אין איסור דדבר, ועוד מ'לד שבט הלוי שם לחלק, דדילמא דוקא בנקרים הוא דאמרינן שאם תוקע בו מסמרים עשאו כעין קביעות קירוי הבית, משא"כ בסכך שמ'לד עצמו הוא עראי ואין לו שום שיכות לקירוי הבית אין לחוש בכל ענין, ולפי"ז באמת אין חשש בנידו"ד לתקוע מסמרים דרך הסכך כל שאין בו משום איסור מעמיד.

נג. עי' שו"ת צלל החכמה (ח"ה סי' מ"ד) ושו"ת שבט הלוי (ת"י סי' קל"ו), וכן בס' מצית לוי (מועה"ש פט"ז ס"ז).

נד. מסקנת שו"ת שבט הלוי (סג), ועוד יש טעם להחמיר, דעכ"פ בשעה שיהיה רוח חזקה שאינה מ'לוי נושבת, יהי' דבר הפסול לסיכוך מעמיד את הסכך, ואם אמנם דבדיעבד נקטינן שהסוכה כשרה ויכול לאכול ואף לברך עליו [כמ"ש בשו"ע הרב (סי' תרכ"ט סי"ג), ולפימ"ש ציכורי יעקב (שם סקי"ג) עכ"פ כשאין לו סוכה אחרת יוכל לאכול ולברך בסוכה זו], מ"מ נכון לכתחילה לעשות באופן שלא יבא לידי קך, אלא יקשור הסכך דדבר הראוי לסיכוך.

אפשר לשמוע השיעורים בכל יום על 'קול קנין תורה' ד'באבוב: 2>2>4, 718-689-1180

[לשמוע שיעורים מימים הקודמים, יש ללחוץ 2>2>4>3, ואחר כך לבחור במספר השיעור]

גם אפשר לקבל השיעורים בכל יום דרך אימעי"ל (בין ריקארדיני"ג ובין בכתב), ע"י שליחת אימעי"ל 'נא לצרף' לכתובת: dailyhaluche@amideizion.org

—><—

כל הזכויות שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב